

Деякі аспекти громадського здоров'я крізь призму роботи Центру первинної медико-санітарної допомоги

Т. Ю. Гавриш¹, Х. С. Симчич¹, Н. В. Чаплинська¹, О. Л. Бурак¹, М. М. Островська¹,
В. Т. Рудник¹, Л. М. Скрипник¹, О. С. Комісарова²

¹Івано-Франківський національний медичний університет

²Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, м. Київ

У 2018 р. в Україні запроваджено принцип збереження здоров'я населення, за якого всі ухвалені Кабінетом Міністрів України рішення аналізуватимуться з точки зору їх впливу на громадське здоров'я. Для реалізації такого бачення використовується підхід, де працівники первинної медичної допомоги можуть відігравати ключову роль у профілактиці захворювань і зміцненні здоров'я.

Мета дослідження: аналіз діяльності центру первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД) за деякими аспектами громадського здоров'я.

Матеріали та методи. На підставі даних медичної документації й електронної системи охорони здоров'я (ЕСОЗ) проведено аналіз окремих напрямків діяльності КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги» (Центр ПМСД) Ямницької сільської ради (Івано-Франківська область).

Результати. Впровадження медичної реформи в Україні передбачало зміну юридичного статусу закладів охорони здоров'я. Так, протягом першого півріччя 2018 р. Ямницька сільська лікарська амбулаторія (СЛА), як заклад первинної медичної допомоги, пройшла реорганізацію з бюджетної установи на комунальне некомерційне підприємство «Центр ПМСД». У 2021 році у зв'язку з новим адміністративно-територіальним устроєм в державі та області та створенням Ямницької об'єднаної територіальної громади (ОТГ) до Центру ПМСД приєдналися три фельдшерсько-акушерські пункти.

У «Центрі ПМСД» Ямницької сільської ради ОТГ працюють чотири сімейні лікарі. Ведуть прийом вузькопрофільні спеціалісти: акушер-гінеколог та невролог. Для населення існує можливість отримувати консультації науковців Івано-Франківського національного медичного університету, оскільки Центр є клінічною базою кафедри терапії, сімейної та екстреної медицини післядипломної освіти. У приміщенні Ямницької СЛА працює лабораторія, кабінети ультразвукової діагностики та фіброгастроудоденоскопії, наявні електрокардіографи, є можливість проводити фізіотерапевтичні процедури.

Кількість пацієнтів, які задекларовані у сімейних лікарів КНП «Центр ПМСД» Ямницької сільської ради ОТГ зростає з року в рік – з 2018 до травня 2024 р. їх кількість зросла з 5522 до 7967 осіб. Проте з 2018 р. до 2023 р. зафіксовано невтішні демографічні показники: прогресивно зменшується народжуваність та зростає смертність населення громади. Аналогічна ситуація спостерігається в нашій державі останніми роками загалом. Також зменшився за цей період відсоток дітей віком 0–5 років, а саме: з 7,42% до 4,11%.

В умовах війни фахівці Центру укладають декларації та надають первинну медичну допомогу внутрішньо-переміщеним особам. З листопада 2023 року пацієнти громади мають можливість безоплатно отримати ранню діагностику та базову психологічну допомогу в рамках пакета «Супровід і лікування дорослих та дітей з психічними розладами на первинному рівні медичної допомоги». Найбільша кількість звернень була у лютому та березні 2024 р., серед причин звернень переважали депресія (41,4%) та посттравматичний стресовий розлад (20,7%).

Висновки. КНП «ЦПМСД» Ямницької сільської ради утвердився як успішний заклад первинної медичної допомоги на етапі медичної реформи та з урахуванням таких складних випробувань останніх років, як пандемія коронавірусної хвороби та воєнний стан у державі.

Враховуючи повноцінне надання профілактичних, лікувальних та діагностичних послуг, кількість пацієнтів, які задекларовані у сімейних лікарів КНП «ЦПМСД» Ямницької сільської ради зростає з року в рік. Протягом останнього року жителі громади отримали ще й доступ до психологічної підтримки та паліативної допомоги.

Ключові слова: громадське здоров'я, первинна медична допомога.

Some aspects of public health from the point of view of the work of Center for Primary Medical and Sanitary Care

T. Yu. Havrysh, Kh. S. Symchych, N. V. Chaplynska, O. L. Burak, M. M. Ostrovska, V. T. Rudnyk, L. M. Skrypnyk, O. S. Komissarova

In 2018, the principle of preserving the population health was introduced in Ukraine, according to which all decisions adopted by the Cabinet of Ministers of Ukraine will be analyzed from the point of view of their impact on public health. To realize this vision, an approach is used where primary care workers can play a key role in disease prevention and health promotion.

The objective: to analyze the activity of the center for primary medical and sanitary care according to some aspects of public health.

Materials and methods. Based on the data of the medical documentation and the electronic healthcare system (EHS), an analysis of individual areas of activity of the communal non-commercial enterprise “Center for Primary Medical and Sanitary Care” (PMSC Center) of the Yamnytsia village council (Ivano-Frankivsk region) was carried out.

Results. The implementation of the medical reform in Ukraine involved a change in the legal status of health care institutions. Thus, during the first half of 2018, the Yamnytsia Rural Health Clinic (RHC), as a primary medical care institution, underwent reorganization from a budget institution to a communal non-commercial enterprise “PMSC Center”. In 2021, in connection with the new administrative-territorial system in the state and region, the creation of the Yamnytsia United Territorial Community (UTC), three paramedics and obstetrics stations joined the PMSC Center.

Four family doctors work in the “PMSC Center” of Yamnytsia Village Council of UTC. The appointment is conducted by specialized specialists: an obstetrician-gynecologist and a neurologist. There is an opportunity for the population to receive consultations from scientists of the Ivano-Frankivsk National Medical University, as the Center is the clinical base of the Department of Therapy, Family and Emergency Medicine of postgraduate education. There are a laboratory, rooms for ultrasound diagnostics and fibrogastroduodenoscopy, electrocardiographs in Yamnytsia RHC, and it is possible to perform physiotherapeutic procedures.

The number of patients who have signed the declaration with family doctors of communal non-commercial enterprise “PMSC Center” of the Yamnytsia village council UTC grows from year to year – from 2018 to May 2024, their number increased from 5,522 to 7,967 persons. However, from 2018 to 2023, disappointing demographic indicators were recorded: the birth rate is progressively decreasing and the mortality rate is increasing. A similar situation has been observed in our country in recent years in general. The percentage of children aged 0–5 years also decreased during this period, namely: from 7.42% to 4.11%.

During the war, the Center's specialists sign declarations and provide primary medical care to internally displaced persons. Since November 2023, community patients have been able to receive early diagnosis and basic psychological assistance free of charge as part of the package “Support and treatment of adults and children with mental disorders at the primary level of medical care”. The highest number of visits was in February and March 2024, with depression (41.4%) and post-traumatic stress disorder (20.7%) prevailing among the reasons for doctor's consultations.

Conclusions. Communal non-commercial enterprise “Center for Primary Medical and Sanitary Care” (PMSC Center) of the Yamnytsia village council established itself as a successful institution of primary medical care at the stage of medical reform and taking into account such difficult tests of recent years challenges of recent years as the coronavirus pandemic and martial law in the country.

Taking into account the full provision of preventive, treatment and diagnostic services, the number of patients who are registered to the family doctors of communal non-commercial enterprise “PMSC Center” of Yamnytsia village council is growing every year. During the last year, community residents also received access to psychological support and palliative care.

Keywords: public health, primary health care.

Громадське здоров'я, за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), – це наука та практика попередження захворювань, збільшення тривалості життя і зміцнення здоров'я шляхом організованих зусиль суспільства. У статуті ВООЗ (1948) проголошений принцип, відповідно до якого «... мати найвищий досяжний рівень здоров'я є одним з основних прав кожної людини» [1, 2].

В Україні з 2014 р. активно впроваджується система громадського здоров'я на всіх рівнях управління. До цього процесу залучені, крім галузі охорони здоров'я, система освіти, промисловість, приватний сектор, засоби масової інформації, науковці. У листопаді 2016 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку системи громадського здоров'я. У 2018 р. в Україні запроваджено принцип збереження здоров'я населення, за якого всі ухвалені урядом рішення аналізуватимуться з точки зору впливу на громадське здоров'я [3, 4].

У центрі уваги громадського здоров'я є поліпшення здоров'я та якості життя шляхом профілактики і лікування захворювань та інших фізичних і психічних станів. Це робиться завдяки епідеміологічному нагляду за випадками та індикаторами здоров'я і шляхом пропаганди здорового способу життя. Система громадського здоров'я також передбачає належний рівень готовності до надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру і своєчасність реагування з метою локалізації та ліквідації таких загроз [5].

Для реалізації такого бачення використовується підхід, де працівники первинної ланки надання медичної допомоги можуть відігравати ключову роль у

профілактиці захворювань і зміцненні здоров'я. Серед основних документів, що формують інституційну основу системи охорони здоров'я в цьому напрямку слід виокремити Алма-Атинську декларацію. Вона була прийнята Міжнародною конференцією з первинної медико-санітарної допомоги, що проводилась 12 вересня 1978 року під егідою ООН в Алма-Аті. У Декларації було наголошено, що досягнення здоров'я неможливе без первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД), яка має бути доступна всім [6].

За останні 5 років у системі охорони здоров'я України відбувся процес трансформації, який розпочався з прийняттям Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», запровадженням Програми медичних гарантій та створенням основних національних агенцій охорони здоров'я – Національної служби здоров'я України (НСЗУ), Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) та Державного підприємства «Медичні закупівлі України», а також іншими істотними змінами, що включають реорганізацію МОЗ і підпорядкованих йому установ та автономізацію закладів охорони здоров'я [7, 8].

Реформа системи громадського здоров'я зосереджена на посиленні інститутів громадського здоров'я, систем епіднадзора та біобезпеки, а нова модель закупівель у системі охорони здоров'я спрямована на підвищення прозорості практики закупівель та підвищення ефективності [9]. Національна система охорони здоров'я зазнала безпрецедентного тиску з початком пандемії COVID-19, а також значних руйнувань, втрат

та збитків під час війни. Усе це вимагало швидких об'єднаних зусиль, а також виявляло прогалини, які необхідно усунути для покращення готовності до майбутніх загроз та створення стійкої системи готовності та реагування [7].

Мета дослідження: аналіз діяльності центру ПМСД за деякими аспектами громадського здоров'я.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

На підставі даних медичної документації й ЕСОЗ проведено аналіз напрямків діяльності комунального некомерційного підприємства «Центр первинної медико-санітарної допомоги» Ямницької сільської ради як окремих засад реалізації громадського здоров'я.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Медична реформа в Україні стартувала у жовтні 2017 р. Вона передбачала поступове реформування системи медицини у три етапи. На першому етапі – це реформування первинної медичної допомоги, створення інституту сімейних лікарів замість дільничних педіатрів і терапевтів. Другий етап – реформування стаціонарів. Третій – реформування державних медичних центрів та науково-медичних інститутів. Головним завданням медичної реформи була не тільки зміна стандартів і протоколів, а створення для цього природного середовища – конкуренції між сімейними лікарями та лікарнями, їх боротьбу за пацієнтів. І захист самих пацієнтів від тіньових витрат при декларованій безкоштовній медицині [8].

Впровадження медичної реформи в Україні передбачало зміну юридичного статусу закладів охорони здоров'я. Так, протягом першого півріччя 2018 р. Ямницька сільська лікарська амбулаторія як заклад первинної медичної допомоги пройшла реорганізацію з бюджетної установи на комунальне некомерційне підприємство (КНП) «Центр первинної медико-санітарної допомоги». Реорганізація була необхідною умовою, оскільки тільки медичні заклади у статусі КНП могли укласти договори з НСЗУ та отримувати пряме фінансування за надані медичні послуги з Державного бюджету [9–11].

На той час у структуру Центру входили Ямницька клінічна лікарська амбулаторія загальної практики - сімейної медицини (ЗПСМ), Павлівська лікарська амбулаторія ЗПСМ, фельдшерсько-акушерські пункти с. Тязів та с. Сілець, а декларації із сімейними лікарями мали можливість укласти жителі сіл Ямниця, Тязів, Сілець, Павлівка. У 2021 р. у зв'язку з новим адміністративно-територіальним устроєм у державі та області та створенням Ямницької об'єднаної територіальної громади (ОТГ) відбулися зміни і в структурі Центру ПМСД, а саме – приєдналися фельдшерсько-акушерські пункти сіл Майдан, Рибне та Нова Гута, а їхні жителі уклали декларації із сімейними лікарями Центру.

Отже, до початку повномасштабного вторгнення російської федерації частина процесів медичної реформи, зокрема її перший етап (інститут сімейного лікаря), були повністю завершені, навіть попри пан-

демію коронавірусної інфекції. Йшлося не лише про зміну назв. На сімейного лікаря припало майже 80% медичної допомоги, якої потребує хворий. Сімейний лікар може надавати медичну допомогу всій сім'ї, знає спадковість, житлово-побутові умови, матеріальний стан, психологічний мікроклімат у родині тощо. Він може вести вагітність та надавати нескладну спеціалізовану допомогу як отоларинголог або кардіолог, виписувати рецепти, направляти до вузьких фахівців та діагностів. І в час війни постало питання про те, чи витримає реформована система ще й це випробування [12–14].

«Центр ПМСД» Ямницької сільської ради ОТГ успішно справляється зі своїми обов'язками. Тут працюють чотири сімейні лікарі: три в Ямницькій клінічній лікарській амбулаторії ЗПСМ та один у Павлівській лікарській амбулаторії ЗПСМ. Ведуть прийом вузькопрофільні спеціалісти: акушер-гінеколог та невролог. Для населення існує можливість отримувати консультації науковцями Івано-Франківського національного медичного університету, оскільки Центр є клінічною базою кафедри терапії, сімейної та екстреної медицини післядипломної освіти. Тісна співпраця працівників кафедри та практичної охорони здоров'я дозволяє збагачувати досвід, розширилися можливості надання допомоги, впроваджувати інформаційні технології та відповідати вимогам часу.

У приміщенні Ямницької клінічної лікарської амбулаторії ЗПСМ працює лабораторія, яка проводить такі дослідження, як загальний аналіз крові, цукор крові, загальний аналіз сечі, аналіз калу на гельмінти, зішкріб на ентеробіоз, аналіз крові на визначення антитіл до вірусного гепатиту В, С, тест на ВІЛ-інфекцію, якісне визначення простатспецифічного антигену, тест на вагітність, аналіз крові на визначення рівня холестерину. Ці дослідження проводяться безкоштовно за направленням лікаря для пацієнтів, які задекларовані у сімейних лікарів КНП «Центр ПМСД» Ямницької сільської ради ОТГ. У кожній медичній установі ОТГ наявні електрокардіографи. Електрокардіограми щодня знімають сімейні медичні сестри. Двічі на тиждень виконуються ультразвукові дослідження та фіброгастроуденоскопія. В Ямницькій амбулаторії ЗПСМ є можливість проводити такі фізіотерапевтичні процедури, як ультрависокочастотну терапію, дарсонваль, електрофорез, парафінотерапію.

Кількість пацієнтів, які задекларовані у сімейних лікарів КНП «Центр ПМСД» Ямницької сільської ради ОТГ, зростає з року в рік. У 2018, 2019 та 2020 рр. вона становила 5522, 6355 та 6747 пацієнтів відповідно, а з 2021 р. у зв'язку з приєднанням нових адміністративно-територіальних одиниць також продовжує збільшуватися. Так, станом на травень 2024 р. декларації із сімейними лікарями «Центр ПМСД» Ямницької сільської ради ОТГ уклали 7967 осіб (таблиця).

Проте, аналізуючи важливі демографічні показники на території Ямницької ОТГ, бачимо невтішні цифри (рис. 1). З 2018 до 2023 р. прогресивно зменшується народжуваність та зростає смертність населення громади.

Зміни маємо і у віковій структурі задекларованого населення (рис. 2). З 2018 до 2023 р. відсоток

Вікова структура декларантів КНП «Центр ПМСД» Ямницької сільської ради

Вік	Роки						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	5 міс 2024
0–5 років	410 (7,42%)	417 (6,56%)	384 (5,69%)	396 (5,12%)	376 (4,71%)	327 (4,11%)	328 (4,12%)
6–17 років	832 (15,07%)	977 (15,37%)	1033 (15,31%)	1145 (14,80%)	1177 (14,76%)	1192 (14,99%)	1172 (14,71%)
18–39 років	1537 (27,83%)	1744 (27,44%)	1813 (26,87%)	2174 (28,10%)	2207 (27,67%)	2185 (27,48%)	2165 (27,17%)
40–64 роки	1781 (32,25%)	2116 (33,30%)	2283 (33,84%)	2617 (33,82%)	2641 (33,11%)	2671 (33,60%)	2699 (33,88%)
65 років і старше	962 (17,42%)	1101 (17,32%)	1234 (18,29%)	1405 (18,16%)	1575 (19,75%)	1575 (19,81%)	1603 (20,12%)
Усього	5522	6355	6747	7737	7976	7950	7967

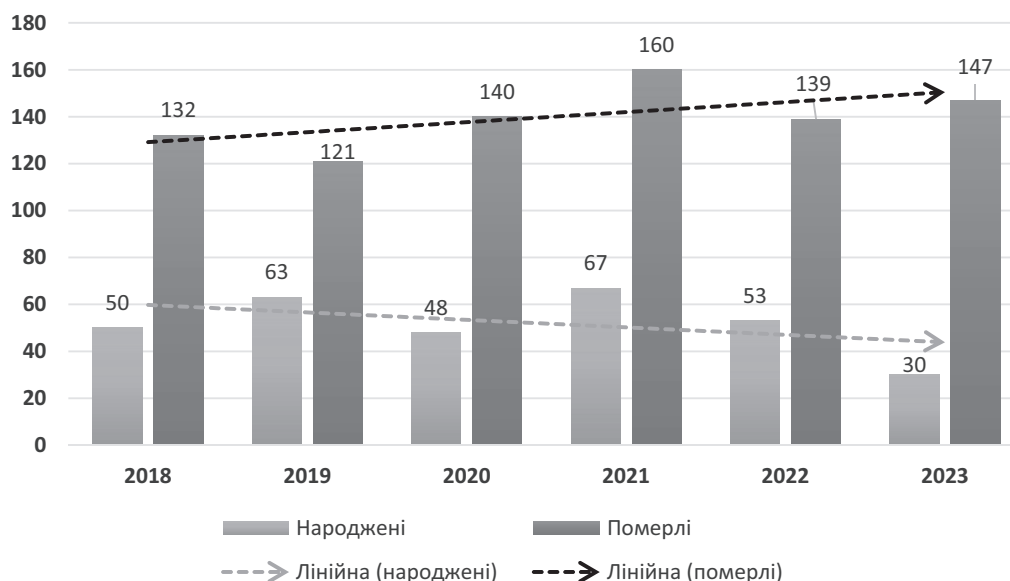

Рис. 1. Динаміка кількості народжених та померлих Ямницької ОТГ (абсолютні дані)

дітей віком 0–5 років зменшився з 7,42% до 4,11%. Натомість зросла кількість осіб віком старше 65 років – з 17,42% до 19,81% від загальної кількості задекларованих осіб.

Аналогічна ситуація спостерігається в нашій державі останніми роками загалом. Україна, поза сумнівом, лишається однією з країн із найнижчою народжуваністю у світі. Точну цифру коефіцієнта народжуваності не беруться підрахувати навіть найкращі експерти. Міністерство соціальної політики оприлюднило проєкт Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 р. У тексті Стратегії зазначено лише коефіцієнт народжуваності у 2021 р., до повномасштабного вторгнення, – 1,16. Це не тільки нижче від норми природного відтворення (2,1–2,2), а й суттєво нижче від локального максимуму у 2012 р. (1,53). Реальний коефіцієнт народжуваності в Україні, за оцінками фахівців, може становити 0,8–0,9. Загалом у 2023 р. в Україні народилися 187 тис. дітей – це найменший показник за всю історію спостережень, навіть з урахуванням дітей, які могли бути народжені за кордоном і на тимчасово окупованих територіях і не є зареєстровані в українському правовому полі.

Така мала кількість дітей на території України не зафіксована щонайменше три століття. Навіть у 1719 р., коли населення в сучасних кордонах оцінювалося лише в 5,7 млн, кількість народжень оцінювалася у близько 280 тис. [15, 16].

До продовження розмови про діяльність «Центру ПМСД» Ямницької сільської ради ОТГ в умовах війни слід проаналізувати роботу фахівців Центру із внутрішньо-переміщеними особами (ВПО). У 2022 р. у межах ОТГ проживали 803 ВПО. Станом на травень 2024 р. їх залишилося 63, з них 43 (68,26%) особи уклали декларації із сімейними лікарями Центру. Серед них 6 (13,95%) дітей віком 0–5 років, 10 (23,26%) дітей – 6–17 років, 9 (20,93%) осіб 18–39 років, 12 (27,91%) осіб 40–64 років та 6 (13,95%) осіб віком старше 65 років (рис. 3).

Великим позитивом реформи є електронні системи та бази даних, які дозволили при переміщенні великих мас переселенців, як пацієнтів, так і лікарів, не втратити медичні історії, медичну інформацію. Люди могли звернутися до лікарів у будь-якому місті та селі та отримати не лише безкоштовну, а й компетентну допомогу. Крім того, активне введення у практику онлайн-консульта-

НА ДОПОМОГУ ЛІКАРЮ - ПРАКТИКУ

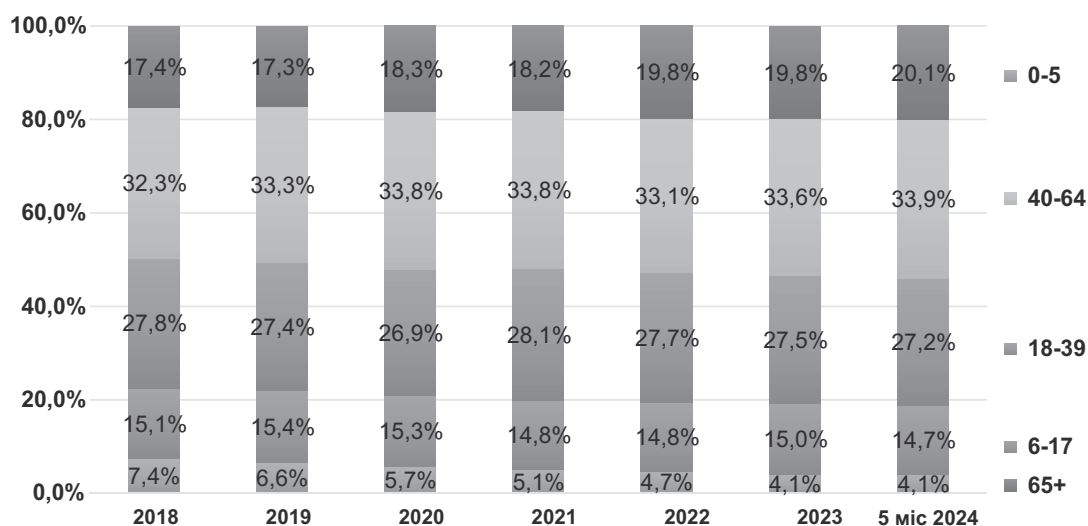

Рис. 2. Динаміка вікової структури декларантів КНП «Центр ПМСД» Ямницької сільської ради у 2018–2024 рр.

цій допомогло підтримувати зв'язок зі своїм лікарем.

У КНП «Центр ПМСД» Ямницької сільської ради ефективно використовуються дистанційні телемедичні консультації. Тут лікарі працюють з двома наборами телемедичного обладнання IDIS2GO. До складу наборів входить спірометр, дерматоскоп, електрокардіограф, монітор для вимірювання артеріального тиску, насиченості крові киснем, температури, планшет. Ці програмно-апаратні комплекси для телемедицини дозволяють зберегти швидкість і якість надання медичної допомоги, забезпечують консультації хворих, обмін досвідом між фахівцями вищих рівнів медичної допомоги та співпрацю з науковцями медичного університету.

Під час воєнних дій правила надання медичної допомоги були змінені, стали більш гнучкими. Українець чи українка може потрапити до лікаря незалежно від місця перебування, укладеної декларації та наявності зв'язку з власним сімейним лікарем.

Поруч з тими жакливими наслідками війни, які є очевидними, є й ті, які проявляються та стають помітними не одразу. Війна з усіма її проявами – це надпотужний стрес, який може мати вплив на психіку людей і через кілька років після того, як бойові дії завершаться. У час війни та після її закінчення увага до психічного здоров'я громадян повинна бути на особливо високому рівні, оскільки саме рівень психологічного благополуччя буде впливати на загальний стан здоров'я, економічне відновлення та добробут країни [17, 18].

Щоб українці, які постраждали внаслідок дій агресора, отримали повноцінний і ефективний доступ до психологічної допомоги, перша леді Олена Зеленська ініціювала створення «Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки». Розроблення та впровадження програми координує МОЗ у тісній взаємодії з українськими та міжнародними фахівцями. Ініціатива реалізується за підтримки ВООЗ [19, 20].

Національна служба здоров'я України 1 листопада 2022 р. запровадила новий пакет «Супровід і лікування дорослих та дітей з психічними розладами на первинно-

ному рівні медичної допомоги». Для того, щоб мати можливість надавати допомогу населенню в рамках цього пакета лікарі КНП «Центр ПМСД» Ямницької сільської ради пройшли спеціальне навчання за сертифікованою програмою mhGAP і з листопада 2023 р. пацієнти громади мають можливість безоплатно отримати ранню діагностику та базову психологічну допомогу. Зокрема, у межах згаданого пакета сімейний лікар може провести оцінювання психічного стану пацієнта, надати медичну та психологічну допомогу пацієнтам із розладами психіки, здійснювати фармакологічні й психосоціальні втручання, зокрема надавати короткострокову психологічну допомогу, скерувати хворого (за згодою) до лікаря-психіатра тощо [21–23].

Динаміку кількості пацієнтів, що зверталися по допомогу у рамках пакета «Супровід і лікування дорослих та дітей з психічними розладами на первинному рівні медичної допомоги» наведено на рис. 4. Найбільша кількість звернень була у лютому та березні

Усього на території ОТГ - 63 ВПО, з них 43 уклали декларацію з сімейним лікарем

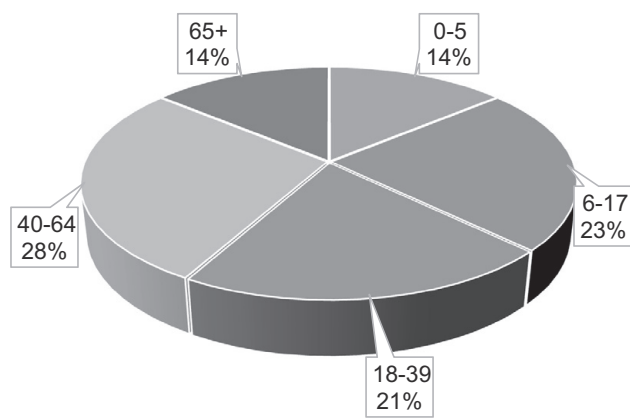

Рис. 3. Укладання декларацій з ВПО у КНП «Центр ПМСД» Ямницької сільської ради станом на червень 2024 р.

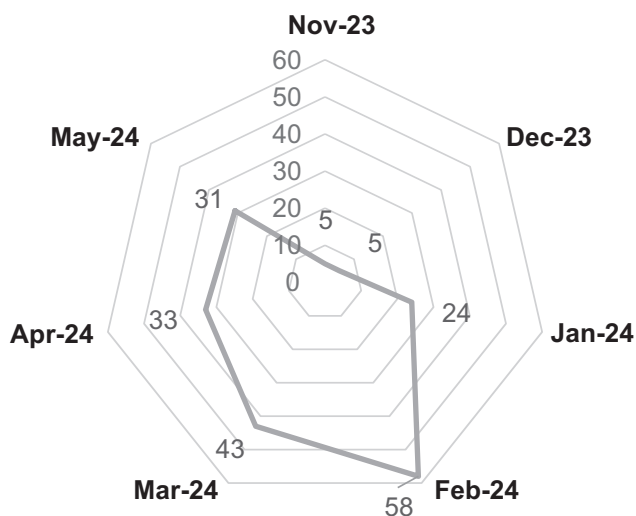

Рис. 4. Кількість пацієнтів, які зверталися по допомогу у рамках пакета «Супровід і лікування дорослих та дітей з психічними розладами на первинному рівні медичної допомоги» в КНП «Центр ПМСД» Ямницької сільської ради

2024 р.: 58 та 43 відповідно. Серед причин звернень переважали депресія (41,4%) та постравматичний стресовий розлад (20,7%).

Центр ПМСД Ямницької сільської ради є медичним закладом, який надає безоплатну паліативну допомогу як складову Програми медичних гарантій Національної служби здоров'я України. Договір на пакет

«Мобільна паліативна медична допомога дорослим і дітям» укладено з березня 2024 р. З того часу у березні, квітні та травні 2024 р. 7, 8 та 5 пацієнтів відповідно мали можливість отримувати повний спектр медичних послуг у рамках вищезгаданого пакета.

Мобільна паліативна команда відвідує пацієнта 1 раз на місяць, контактує з ним віддалено не менше ніж 1 раз на тиждень. Також заклад забезпечив цілодобовий контактний номер для консультування паліативних пацієнтів [24–27].

ВИСНОВКИ

1. КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги» Ямницької сільської ради по праву вважається успішним закладом первинної медичної допомоги на етапі медичної реформи та з урахуванням таких складних випробувань останніх років, як пандемія коронавірусної хвороби та воєнний стан у державі.

2. Враховуючи повноцінне надання профілактичних, лікувальних, діагностичних послуг, кількість пацієнтів, які задекларовані у сімейних лікарів КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги» Ямницької сільської ради зростає з року в рік. Упродовж останнього року жителі громади отримали ще й доступ до психологічної підтримки та паліативної допомоги.

3. Невтішні показники стосуються прогресивного зменшення народжуваності у громаді з 2018 до 2023 р. Однак ця ситуація є, на жаль, аналогічною із ситуацією в Україні загалом.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів щодо даної статті.

Відомості про авторів

Гавриш Тарас Юрійович – канд. мед. наук, доц., кафедра терапії сімейної та екстреної медицини післядипломної освіти, Івано-Франківський національний медичний університет; тел.: (0342) 55-32-69. *E-mail:* havr@i.ua

ORCID: 0009-0005-6876-1257

Симчич Христина Степанівна – канд. мед. наук, доц., кафедра терапії, сімейної та екстреної медицини післядипломної освіти, Івано-Франківський національний медичний університет; тел.: (0342) 55-32-69. *E-mail:* simkhrisstep@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6519-8500

Чаплинська Наталія Володимирівна – канд. мед. наук, доц., кафедра терапії, сімейної та екстреної медицини післядипломної освіти, Івано-Франківський національний медичний університет; тел.: (0342) 55-32-69, (050) 209-41-71. *E-mail:* nchaplynska@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5008-7453

Бурак Ольга Любомирівна – канд. мед. наук, доц., кафедра соціальної медицини та громадського здоров'я, Івано-Франківський національний медичний університет; тел.: (0342) 52-71-11, (050) 521-05-11. *E-mail:* oburak@ifnmu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-1332-2127

Островська Марина Миколаївна – асистентка, кафедра терапії, сімейної та екстреної медицини післядипломної освіти, Івано-Франківський національний медичний університет; тел.: (0342) 55-32-69. *E-mail:* ostrovskam@ukr.net

ORCID: 0009-0005-6873-0354

Рудник Вікторія Тарасівна – канд. мед. наук, доц., кафедра терапії, сімейної та екстреної медицини післядипломної освіти, Івано-Франківський національний медичний університет; тел.: (0342) 55-32-69, (099) 275-40-46. *E-mail:* vikysjab@ukr.net

ORCID: 0000-0003-2582-8544

Скрипник Любов Миронівна – канд. мед. наук, доц., кафедра терапії, сімейної та екстреної медицини післядипломної освіти, Івано-Франківський національний медичний університет; тел.: (0342) 55-32-69, (099) 377-55-95. *E-mail:* lubovms@ukr.net

ORCID: 0000-0001-5630-2778

Комісарова Ольга Сергіївна – канд. мед. наук, доц., кафедра терапії, сімейної медицини, гематології і трансфузіології, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, м. Київ; тел.: (097) 213-17-15. *E-mail:* o.komis@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7513-2217

Information about the authors

Havrysh Taras Yu. – MD, PhD, Associate Professor, Department of Therapy, Family and Emergency Medicine of Postgraduate Education, Ivano-Frankivsk National Medical University; tel.: (0342) 55-32-69. *E-mail: havr@i.ua*
ORCID: 0009-0005-6876-1257

Symchych Khrystyna S. – MD, PhD, Associate Professor, Department of Therapy, Family and Emergency Medicine of Postgraduate Education, Ivano-Frankivsk National Medical University; tel.: (0342) 55-32-69. *E-mail: simkhrstep@ukr.net*
ORCID: 0000-0002-6519-8500

Chaplynska Nataliia V. – MD, PhD, Associate Professor, Department of Therapy, Family and Emergency Medicine of Postgraduate Education, Ivano-Frankivsk National Medical University; tel.: (0342) 55-32-69, (050) 209-41-71. *E-mail: nchaplynska@gmail.com*
ORCID: 0000-0002-5008-7453

Burak Olha L. – MD, PhD, Associate Professor, Department of Social Medicine and Public Health, Ivano-Frankivsk National Medical University; tel.: (0342) 52-71-11, (050) 521-05-11. *E-mail: oburak@ifnmu.edu.ua*
ORCID: 0000-0002-1332-2127

Ostrovska Maryna M. – MD, Assistant of Professor, Department of Therapy, Family and Emergency Medicine of Postgraduate Education, Ivano-Frankivsk National Medical University; tel.: (0342) 55-32-69. *E-mail: ostrovskam@ukr.net*
ORCID: 0009-0005-6873-0354

Rudnyk Viktoriia T. – MD, PhD, Associate Professor, Department of Therapy, Family and Emergency Medicine of Postgraduate Education, Ivano-Frankivsk National Medical University; tel.: (0342) 55-32-69, (099) 275-40-46. *E-mail: vikysjab@ukr.net*
ORCID: 0000-0003-2582-8544

Skrypnyk Liubov M. – MD, PhD, Associate Professor, Department of Therapy, Family and Emergency Medicine of Postgraduate Education, Ivano-Frankivsk National Medical University; tel.: (0342) 55-32-69, (099) 377-55-95. *E-mail: lubovms@ukr.net*
ORCID: 0000-0001-5630-2778

Komissarova Olha S. – MD, PhD, Associate Professor, Department of Internal Medicine, Family Medicine, Hematology and Transfusiology, Shupyk National Healthcare University, Kiev; tel.: (097) 213-17-15. *E-mail: o.komis@ukr.net*
ORCID: 0000-0001-7513-2217

ПОСИЛАННЯ

- Kravchenko SV. Public health: concept and essence, the role of informational and analytical support. Herald of social hygiene and health care organization of Ukraine. 2022;91(1):70-4. doi: 10.11603/1681-2786.2022.1.13078.
- Ashton J. Acheson: a missed opportunity for a new public health. Br Med J. 1988;296:231-2. doi: 10.1136/bmj.296.6617.231.
- Demchenko IS. Public health: international legal approaches to definition. Scie Notes Inst Legislation Verkhovna Rada Ukr. 2018;(2):53-8.
- Cabinet of Ministers of Ukraine. On approval of the Concept of Public Health System Development [Internet]. 2016. Order No 1002-r. 2016 Nov 30 Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%80#Text.5>
- Center for Public Health of the Ministry of Health of Ukraine. Development and financing of regional and municipal public health programs: Operational manual [Internet]. Center for Public Health of the Ministry of Health of Ukraine. Kyiv: MHU; 2020. 60 p.
- Sazonets IL, Zyma Ila. International institutional and legal support for the formation of the health care management system [Internet]. Electronic edition: State Department Improvement Dev. 2018;(11). doi: 10.32702/2307-2156-2018.11.2.
- Verkhovna Rada of Ukraine. On the public health system [Internet]. 2023. Law of Ukraine No. 3039-IX. 2023 Apr 11. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text>.
- Ministry of Health of Ukraine. Strategy for the development of the health care system until 2030: project [Internet]. In: Finalized and approved by the members of the Intersectoral Working Group on the Development of the Healthcare System Development Strategy until 2030. 2022 Feb 23. Kyiv: MHU; 2024. 68 p.
- Bredenkamp K, Dahle E, Olena D, Dzhygir Y, Habicht I, Hawkins L. Reform of the financing of the healthcare system in Ukraine. Progress and future directions [Internet]. Geneva: WHO; 2022. 41 p. Available from: <https://www.who.int/europe/publications/item/WHO-EURO-2022-5657-45422-65003>.
- Barzylowych A. Health system reform in Ukraine: strategic aspects. Investment: Practice Experience. 2020;(2):134-40. doi: 10.32702/2306-6814.2020.2.134.
- Zubarieva OI. Medical reform in Ukraine: assessments of ukrainians and regional research experience. Scie Theoretical Almanac «Grani». 2019;22(4):54-63. doi: 10.15421/171943.
- Ministry of Health of Ukraine. Internally displaced persons can receive medical care at the place of residence and without declarations [Internet]. Kyiv; 2022. Available from: <https://www.kmu.gov.ua/news/mozhnutrimuvati-medichnu-dopomogu-za-miscem-prozhivannya-ta-bez-deklaracij>.
- Verkhovna Rada of Ukraine. The organization of medical care for the population in Ukraine. [Internet]. 2017. Draft Law of Ukraine No. 7065. 2017 Sep 04. Available from: <https://ips.ligazakon.net/document/JH5G900A>.
- Cabinet of Ministers of Ukraine. Some issues of implementation of the program of state guarantees of medical care for the population in 2024 [Internet]. Resolution No. 1394. 2023 Dec 22. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1394-2023-%D0%BF#Text>.
- Ministry of Social Policy of Ukraine. The project Demographic development strategy of Ukraine for the period until 2040 [Internet]. 2024. Available from: <https://www.msp.gov.ua/projects/870/>.
- Landa V, Revuk M. Three important demographic indicators. In 2023, Russia will have the fewest number of children in the last 300 years [Internet]. 2024. Available from: <https://texty.org.ua/articles/112194/try-vazhlyvi-demohrafichni-pokaznyky-2023-ho-narodylosya-najmenshe-ditej-zastanni-300-rokiv/>.
- Ustinov OV. Management of mental disorders at the «primary level»: the second part of the course is now available [Internet]. Ukr Med J. 2023. Available from: <https://www.umj.com.ua/uk/novyna-247988-vedennya-psihichnih-rozladiv-na-pervintivzhe-dostupna-druga-chastina-kursu>.
- Ustinov OV. Results of the National Program of Mental Health and Psychosocial Support in 2022 [Internet]. 2022. Available from: <https://www.umj.com.ua/uk/novyna-237177-pidsumki-natsionalnoyi-programi-psihichnogo-zdorov-ya-ta-psihosotsialnoyidtrimki-za-2022-r>.
- Center for Public Health of Ukraine. How to get psychological help: the patient's route from the Ministry of Health [Internet]. Kyiv: Center for Public Health of Ukraine; 2023. Available from: <https://phc.org.ua/news/yak-otrimati-psikhologichnu-dopomogu-marshrut-pacienta-vid-moz>.
- Ukrinform. Zelenska on the mental health program: Viavilosiya that «the strong do not go to psychologists.» [Internet]. 2023. Available from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3703135-zelenska-pro-programu-mentalnogo-zdorova-viavilosa-so-silni-ne-hodat-do-psihologiv.html>.
- Ukrinform. Within the framework of the All-Ukrainian mental health program, priority projects were identified [Internet]. 2023. Available from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3695613-u-mezah-vseukraïnskoi-programi-mentalnogo-zdorovaviznacii-prioritetni-proekti.html>.
- Chaban OS, Khaustova OO. Medical and psychological consequences of war distress in Ukraine: what do we expect and what should be taken into account when providing medical aid? [Internet]. Ukr Med Chasopis. 2022;150(4):7-8. doi:10.32471/umj.1680-3051.150.232297.
- Prorok N, editor. Basics of rehabilitation psychology: overcoming the consequences of the crisis: Study guide [Internet]. Kyiv: OSCE; 2018. 208 p. Available from: <https://www.osce.org/files/documents/a/a/430805.pdf>.
- Ministry of Health of Ukraine. On improving the organization of providing palliative care in Ukraine [Internet]. 2020. Order No. 1308. 2020 Apr 06. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0609-20#Text>.
- Ministry of Health of Ukraine. The approval of Changes to the Procedure for providing palliative care [Internet]. 2023. Order No. 2216. 2023 Dec 27. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0059-24#Text>.
- Savka HV. Status, problems and prospects of implementation of palliative and hospice care in Ukraine. J Medsestrynstvo. 2019;(2):26-30. doi: 10.11603/2411-1597.2019.2.10195.
- Tsarenko AV, Hoida NH, Hubsykyi Yul. Justification of the conceptual model of the system of palliative and hospice care for the population at the level of primary medical care. Public Health. 2019;8(2):49-57.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2024. – Дата першого рішення 08.08.2024. – Стаття подана до друку 09.09.2024